

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Er referens
S2025/00247

Vår handläggare
Liine Bock-Jaanivald

Remissvar gällande promemorian Det nödvändiga ska vara tillåtet – en lag om internationellt hälso- och sjukvårdsarbete (Ds 2024:33)

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på promemorian.

FOI tillstyrker förslaget och lämnar härutöver följande synpunkter och kommentarer på förslagen i promemorian.

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

- FOI tillstyrker utredningens förslag.
- FOI understryker vikten av att möjligheten att bjuda in utländska vårdgivare nyttjas med stor restriktivitet, detta särskilt när det inte råder höjd beredskap.
- FOI understryker vikten av att en riskbedömning görs inför ett eventuellt beslut att bjuda in en utländsk vårdgivare till Sverige.
- FOI understryker att de föreslagna regellättnaderna medför ett stort informationsansvar för staten.
- FOI delar utredningens bedömning att frågan om patientskadeersättning bör utredas vidare.
- FOI noterar att promemorian saknar hänvisning avseende hur begreppet ”Sveriges nationella säkerhet” ska tolkas.
- FOI noterar att utredningen saknar resonemang avseende utländska vårdföretags eventuella verksamhet i Sverige.

Övergripande kommentarer

FOI instämmer i utredningens konstaterande att Sveriges hälso- och sjukvårdslagstiftning bör vara anpassad för internationella samarbeten och vara utformad för att fungera även under kris och höjd beredskap. FOI vill dessutom ta tillfället i akt att understryka vikten av att den författningsmässiga grunden för utländska vårdgivares verksamhet i Sverige finns på plats i förväg, särskilt med beaktande av de många svåra avvägningar och riskbedömningar som behöver göras i samband med att författningen tas fram.

Att bjuda in utländska vårdgivare kan ge staten förutsättningar att värna enskildas liv och hälsa. Men som nämns i utredningen medför detta även risker både för den enskilde och för staten. FOI vill därför understryka vikten av att dessa risker övervägs noga inför varje eventuellt beslut att bjuda in en utländsk vårdgivare till Sverige samt när den utländska vårdgivarens uppdrag utformas. FOI menar att möjligheten att bjuda in utländska vårdgivare bör nyttjas med stor restriktivitet, detta särskilt när det inte råder höjd beredskap.

FOI:s synpunkter nedan följer promemorians disposition.

Det är ändamålsenligt att låta utländsk hälso- och sjukvård tillämpa det egna landets bestämmelser i Sverige (6.1.3.)

Utredningen konstaterar att det är ändamålsenligt att utländska vårdgivare i Sverige tillämpar sina egna bestämmelser. Detta innebär, enligt FOI, att den svenska staten har ett stort ansvar att se till att den enskilde som kan komma att vårdas av dessa vårdgivare informeras om att svenska regler inte gäller för den vård de får och vad detta kan komma att innebära i praktiken. Informationsansvaret gäller i synnerhet i förhållande till den egna befolkningen. Det gäller såväl områden som utredningen redan har identifierat såsom utebliven rätt till second opinion, sekretess, personuppgiftshantering, smittskydd och vårdåtgärder med tvång men även frågor som kan komma att identifieras i ett senare skede.

FOI vill dessutom understryka att det statliga informationsansvaret gentemot den enskilde även omfattar det faktum att utländska vårdgivare får använda egna läkemedel och övriga sjukvårdsprodukter, inklusive narkotiska preparat och läkemedel som inte är godkända i Sverige.

Som nämns i utredningen är det svårt att förutsäga hur en kris eller ett krig kommer att utspela sig. Det kan uppkomma situationer när utländska vårdgivare behöver hantera vårdbehov som inte har någon koppling till den pågående krisen eller kriget. FOI vill belysa att vård som har en direkt koppling till en pågående kris eller konflikt typiskt sett skulle kunna aktualisera vissa områden som skulle kunna vara problematiska om den utländska vårdgivarens regler väsentligt skiljer sig från de svenska reglerna. Det skulle till exempel kunna röra sig om vård vid livets slutskede, prioriteringsordning av patienter med mera. Det är enligt FOI troligt att ett större inslag av ”vanlig” vård skulle kunna aktualisera andra områden. Här kan bland annat preventivmedelsrådgivning och abortregler nämnas, men exemplen är säkert många fler. Detta faktum behöver, enligt FOI, vägas in varje gång en utländsk vårdgivares uppdrag utformas.

Vissa frågor om patientförsäkring bör utredas vidare (6.3)

Avseende frågan om patientförsäkring vill FOI lyfta följande. Eftersom trycket på vården kommer att vara stort i en krigssituation så kommer många patienter troligen att vårdas av såväl svenska som utländska vårdgivare under olika delar av vårdkedjan. Detsamma gäller under svårare kriser. I dessa situationer kan det, precis som utredningen påpekar, vara mer eller mindre slumpartat om man som svensk kommer att stå utanför det svenska patientförsäkringssystemet för att man har råkat hamna hos en utländsk vårdgivare eller om man har hamnat hos en svensk vårdgivare och därmed omfattas av det svenska patientförsäkringsskyddet. FOI delar utredningens farhåga att denna skillnad kan framstå som orättvis ur ett patientperspektiv. FOI menar vidare att det inte kan uteslutas att en sådan upplevd orättvisa kan få konsekvenser även bortom frågan om ersättning för vårdskador, till exempel avseende den enskildes förtroende för staten, rekryteringssvårigheter inom totalförsvaret med mera.

Vidare konstaterar utredningen att nu gällande patientskadelag sannolikt inte är tillräckligt väl utformad för att ta hänsyn till situationer som fredstida kriser, katastrofer och ytterst krig. Detta oaktat de förslag som presenteras i utredningen.

Med anledning av ovanstående vill FOI lyfta följande. FOI instämmer i utredningens konstaterande att ett försäkringsskydd som ger patienter möjlighet till ersättning för vårdskador är en naturlig del av ett komplett system för hälso- och sjukvård. Det är inte osannolikt att det dessutom bidrar till förutsättningarna för totalförsvaret. Av den anledningen instämmer FOI i utredningens bedömning att frågan om patientskadeersättning bör utredas vidare. FOI menar att man bör vara särskilt restriktiv med att bjuda in utländska vårdgivare tills frågan om patientskadeersättning är löst. Vidare menar FOI att den svenska staten har ett stort ansvar att se till att de

som kan komma att bli föremål för vård utan att ha en fullgod möjlighet till patientskadeersättning informeras om detta i förväg. Informationsansvaret gäller i synnerhet i förhållande till den egna befolkningen.

Utländska vårdgivare i Sverige (7.2)

I den föreslagna författningen används formuleringen *"om det är av betydelse för Sveriges nationella säkerhet"* för att beskriva när vårdgivare från stater utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska få bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet i Sverige, se *Förslag till lag om internationellt hälso- och sjukvårdssamarbete 2 kap. 2§ samt 3 kap. 4§*.

Utredningen konstaterar att uttrycket måste bedömas i varje enskilt fall, utifrån de omständigheter som råder. FOI noterar att alternativa formuleringar inte diskuteras och att utredningen saknar hänvisning avseende hur begreppet *"Sveriges nationella säkerhet"* ska tolkas i det här sammanhanget.

Avseende det civila hälso- och sjukvårdssamarbetet i Sverige vill FOI slutligen lyfta följande. FOI noterar att ordalydelsen i den föreslagna författningen inte utesluter att det är utländska företag som bjuds in att bedriva hälso- och sjukvård i Sverige, se *Förslag till lag om internationellt hälso- och sjukvårdssamarbete 3 kap. 1-2§§ samt 3 kap. 4§*. FOI noterar vidare att frågan om utländska vårdföretag inte diskuteras i utredningen. FOI vill framhålla att det troligen skulle innebära delvis andra överväganden att bjuda in ett utländskt vårdföretag jämfört med att bjuda in en offentligrättslig aktör eller en internationell hjälporganisation som Röda korset eller Läkare utan gränser.

Detta remissvar har beslutats av överdirektör Lena Nyberg efter föredragning av analytiker Liine Bock-Jaanivald. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Eva Liljefors, särskild rådgivare Mikael Wiklund, stabschef Niclas Karlsson och enhetschef Jessica Appelgren deltagit.

.....
Lena Nyberg

.....
Liine Bock-Jaanivald

Sändlista:

Socialdepartementet (s.remissvar@regeringskansliet.se samt s.sl@regeringskansliet.se)

För kännedom

Försvarsdepartementet

Internt FOI

Registrator

GD-sekreterare

Särskild rådgivare

Stabschef

Chefsjurist

AC